

# DIVERSE

## Diversity Improvement as a Viable Enrichment Resource for Society and Economy



UNIVERSITÀ  
CATTOLICA  
del Sacro Cuore

WWELL  
CENTRO DI  
RICERCA

WELFARE  
WORK  
ENTERPRISE  
LIFELONG  
LEARNING



Umeå University

## Policy Brief Västerbotten, Sweden/Sverige – Svensk version wp 3

### Del 1: FÄRDIGHETS-, KUNSKAPS- OCH KOMPETENS- VALIDERING

Det är viktigt att notera att området som berör färdigheter, kunskaper och kompetens och utvärdering och validering av desamma har uppmärksammats på den högsta politiska nivån i Sverige efter valet 2014. Både hos oppositionen och regeringen anses validering av invandrades färdigheter, kunskaper och kompetenser vara ett viktigt instrument och en central process för att höja förvärvsgraden bland invandrarna. Samstämmigheten är också stor i synen på betydelsen av att se över och förbättra valideringssystemet. Validering är viktigt men om man enbart fokuserar detta finns en risk för att man tar för lätt på språkliga och andra socio-kulturella barriärer som också har betydelse för integrationen i samhället och på arbetsmarknaden.

Rapportering i media de sista halvåret har också indignerat rapporterat om den långa tid det tar (5-10 år) för invandrare med hög utbildning att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden (Almerud and Krantz, 2014). En allt större uppmärksamhet har riktats mot behovet av att påskynda och effektivisera valideringssystemet. Det gäller i synnerhet delarbetsmarknader i Sverige där det råder brist på arbetskraft t ex den svenska sjukvården. Kunskaper i värdlandets språk (svenska) är naturligtvis av stor vikt, men ingalunda det enda avgörande. Det finns i många delar av det svenska arbetsmarknadssystemet en misstänksamhet rörande utländska utbildningar och examina. Det

\*Projektet har finansierats med stöd av den Europeiska Kommissionen. Föreliggande dokument redovisar de strånpunkter, slutsatser och resultat som författarna har kommit fram till och den Europeiska Kommissionen kan inte hållas ansvarig för någon användning som refererar till föreliggande text.

förefaller vara viktigare att få in redan utbildade invandrare i det svenska utbildningssystemet hellre än att medverka till att finna adekvata arbeten på den svenska arbetsmarknaden. En tydligare policy kan klargöra dessa blockeringar.

1. Kunskaper i det svenska språket är av avgörande betydelse för den invandrare som får sin kunskap och kompetens utvärderad i valideringsprocessen. Sverige lägger redan idag relativt stora resurser på språkundervisning och svenska för invandrare (SFI). I föreliggande projekt ingår inte en utvärdering av SFI i sig självt. Vad som däremot är viktigt att framhålla är dock att basala kunskaper i svenska är nödvändigt för att valideringsprocessen skall bli meningsfull. Att gå igenom en utvärderings- och valideringsprocess för tidigt d v s innan invandraren har tillgodogjort sig basal svenska är delvis ett slöseri med tid och resurser. Om tidsaspekten i kunskaps och kompetens utvärderingen av en invandrare är viktig så bör man överväga att genomföra denna process på till exempel engelska. Emellertid är denna lösning ej optimal för invandraren då kunskaper i svenska fortfarande utgör en nyckel för en framgångsrik integration på den svenska arbetsmarknaden.
2. För delar av den svenska arbetsmarknaden (hälso- och sjukvård, rättsväsendet och elektriker) är kunskaper i det svenska språket en absolut nödvändighet, både i formell mening och i en mer praktisk mening för att förstå till exempel juridiska eller tekniska standarder. I dessa fall är en tidig validering mer problematisk då nödvändiga kunskaper i svenska saknas. Emellertid kan utvärderingen/valideringen bidra till att identifiera en person med en relevant utländsk utbildningsbakgrund för att se var eller på vilket sätt den validerades kunskaper och kompetens kan översättas till de svenska kraven och vilken typ av kompletterande utbildning som kan behövas. I dessa fall kan utbildningstiden för invandraren göras kortare och kostnaderna kan reduceras efter en noggrant genomförd validering.
3. Politiker och beslutsfattare skulle kunna överväga att i vissa arbetsmarknadssektorer tillåta invandrare med engelsk språkkompetens att arbeta och därigenom få träning i svenska språket. En stor del av den svenska befolkningen och i synnerhet de med akademisk utbildning har sådana kunskaper i engelska att de kan kommunicera med den engelsktalande invandraren. Det betyder att för vissa yrken och för vissa yrkeskategorier vore det möjligt att luckra upp språkraven i det svenska språket. En röntgenläkare som bedömer röntgenbilder och som sällan eller aldrig möter patienter skulle kunna vara engelskspråkig.
4. Att utvärdera och validera informella och icke-formella färdigheter och kunskaper är problematiskt och svårt. Betydelsen av informella kunskaper varierar dessutom mellan olika arbetsmarknadssektorer. Detta område kräver mer stöd från forskning och bättre utvärderingsinstrument.
5. Svårigheten med att överblicka det svenska systemet och det stora antalet aktörer samt mängden utvärderingsmodeller bidrar till att skapa förvirring och brist på transparens och överblickbarhet. Det finns anledning att se över det svenska valideringssystemet och förenkla både regelverk och struktur.
6. Bristen på statistik och utvärderingar av valideringsprocessen underminerar argumenten som betonar betydelsen av valideringen för att underlätta en integration på den svenska arbetsmarknaden. Ger till exempel en validering av en invandrares färdigheter, kunskaper och kompetens ett smidigare och snabbare inträde på den svenska arbetsmarknaden? Går helt enkelt arbetsmarknadsintegrationen snabbare med en valideringsprocess? Svaret är inte givet därför att vi har svårt att mäta detta. Omfattande, strategiskt riktad forskning och ett säkrare statistiskt underlag behövs för att ge svar på dessa frågor.
7. Systematiska och strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden såsom diskriminering och misstänksamhet gentemot utländska utbildningar och examina bör

uppmärksammas. Dessa strukturella problem är svåra att hantera i en formaliserad valideringsprocess. Medvetandegörandet av dylika strukturella problem liksom ett öppet samtal mellan parterna på arbetsmarknaden, utbildningsansvariga etc skulle främja en större öppenhet och mer effektiva strategier för en snabbare arbetsmarknadsintegration.

8. En viktig och ett mer sentida exempel på dynamiken och beroendeförhållandena på den svenska arbetsmarknaden är den växande men tämligen okända betydelsen av den temporära, säsongbundna arbetskraften. Dessa återfinns till exempel inom bär- och skogsindustrin (bärplockning och skogsplantering) samt till viss del inom andra sektorer såsom bygg och turism. Den säsongbundna arbetskraften faller delvis utanför den officiella statistiken. Avregleringen av den svenska arbetsmarknaden 2008 gav möjlighet att importera utländsk arbetskraft till dessa sektorer. Omfattningen och kunskapen om den säsongbundna arbetskraften är delvis bristfällig. Det är också oklart hur den korttidsrörliga arbetskraften påverkar arbetsmarknaden och integrationen i sin helhet.

## **DEL 2: DEN ETNISKA MÅNGFALDEN I SVENSKA ORGANISATIONER**

1. Definitionen av utomeuropeiska invandrare (Third Country National TCN) och fokuseringen på medborgarskap är, i det svenska sammanhanget, en smula problematisk. En invandrare kan bli svensk medborgare efter fem år i Sverige. Om medborgarskapet är villkoret för denna del av studien så missar vi en hel grupp av människor födda utomlands men som fortfarande delar många karaktäristika med mer nyanlända utomeuropeiska invandrare. Genom att bortse från gruppen utrikes födda svenska medborgare finns en risk att man missar subtila och permanenta strukturella faktorer som bidrar till utanförskap, svårigheter med arbetsmarknadsintegration, social integration etc för människor med utländsk bakgrund. I denna typ av frågor rekommenderar vi att man arbetar med en mer öppen eller generell definition av vilka som påverkas av svårigheter på exempelvis den svenska arbetsmarknaden.
2. Information och material bör granskas för att komma ifrån den mer subtila uppfattningen att utomeuropeiska invandrare företrädesvis återfinns i låglönesektorn. Denna uppfattning kan ha viss relevans men våra studier i Västerbotten visar att måna utomeuropeiska invandrare har hög akademisk utbildning inom medicin, akademiska meriter och specialister inom olika områden. Dessa grupper, under förutsättning att de får relevanta arbeten, bidrar på ett positivt sätt genom sin kunskap och kompetens och vars utbildningskostnader inte belastat den svenska statskassan.
3. Den studie vi gjort i Västerbottens län visar att utomeuropeiska invandrare oftast finner sysselsättning (båda kvalificerad och mindre kvalificerad) i sektorer som har brist på arbetskraft. Bristen i vissa yrken kan delvis förklaras med en bristande vilja att flytta till regionen eller bristen på studenter i utbildningssystemet. Det är därför angeläget om att bättre upplysa om och förklara för en bredare publik hur den lokala och regionala arbetsmarknaden fungerar och vilket behov av arbetskraft som föreligger och att invandrarna i dessa sammanhang utgör en vital samhällsekonomisk resurs.
4. Svenska organisationer kan uppmuntras att reflektera över hur man går tillväga i andra sammanhang och i andra europeiska länder. Ett sätt att göra detta är att engagera anställda i organisationen med en utländsk bakgrund och/eller utbildning.
5. Likaledes kan organisationer tjäna på att föra en dialog kring normer och förväntningar på en svensk arbetsplats.

6. Personliga kontakter, sociala nätverk och personliga referenser är viktiga för alla när man söker arbete, och kanske speciellt det första jobbet. Initiativ och ansträngningar som stödjer kontakt mellan invandrare och svenskar kan vara ett produktivt sätt att underlätta arbetsmarknadsintegration.
7. Det finns uppenbarligen spår av en dold diskriminering i Sverige, vilket också delvis framkom i projektets intervjuer. En förbättrad medvetenhet om detta problem är viktig att åstadkomma, liksom att identifiera de strukturer som gör det onödigt svårt att integreras på den svenska arbetsmarknaden.

### **DEL 3: DELTAGANDE I FRIVILLIGORGANISATIONER**

1. Ett mer aktivt engagemang och information till individer med invandrabakgrund från organisationer och lokala myndigheter om olika typer av frivilligorganisationer, hur de fungerar och hur man kommer i kontakt med dessa organisationer skulle bidra till att öka engagemanget hos invandrare.
2. Etniska föreningar eller invandrarföreningar har en stor och viktig betydelse, men kan möjligen också verka delvis hindrande för en vidare integration genom att invandrarföreningar ibland erbjuder ett alternativ eller parallella strukturer. Ett närmare samarbete mellan invandrarföreningar och mer traditionella föreningar eller folkrörelser i Sverige är ett viktigt steg att utveckla.
3. Olika former av initiativ som uppmuntrar frivilligorganisationerna att själva ägna sig åt uppsökande verksamhet bland invandrargrupper är ett viktigt steg. Information och också delvis aktiviteterna som sådana kan anpassas nya medlemsgrupper.
4. Slutligen har projektet uppmärksammat betydelsen av den uppsökande verksamhet som stora delar av idrottsrörelsen ägnar sig åt. Speciellt bland unga invandrare. Idrotten har en stor och ibland en avgörande betydelse för unga invandrares integration i det svenska samhället och möjligheten att, med idrotten som stöd, få en plats i det svenska samhället. Ett fortsatt stöd till idrotten i allmänhet och ungdomsidrotten i synnerhet som verkar i invandratäta områden är viktigt.

Heather Mackay, Ida-Maja Lindström and Olof Stjernström, Department of Geography and Economic History, Umeå University